

Deutsch-Ukrainische
Industrie- und Handelskammer
Німецько-Українська
промислово-торговельна палата

АВТОРИЗОВАНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ОПЕРАТОР В УКРАЇНІ: VIP-СТАТУС ПРИ ПРОХОДЖЕННІ МИТНИХ ПРОЦЕДУР

Програма авторизованих економічних операторів (АЕО) є важливою складовою міжнародної ініціативи, спрямованої на налагодження ефективного партнерства між митними органами та бізнесом з метою оптимізації процесів переміщення товарів через кордони. Світова практика АЕО в майже 100 країнах світу свідчить про ефективність та дієвість цієї програми.

В Україні програма АЕО була запроваджена у листопаді 2019 року в рамках виконання Угоди про Асоціацію з ЄС, фактично запрацювавши починаючи з серпня 2020 року.

Якщо в перші роки існування програми АЕО лише кілька підприємств отримали цей статус, то останнім часом інтерес до цього інституту суттєво поживався. Так, лише протягом другої половини 2023 року статус АЕО вдалося успішно отримати 19 підприємствам.

Разом з тим, порівняно незначна кількість АЕО в Україні свідчить про те, що бізнес не до кінця усвідомлює, яке практичне значення має статус АЕО та як саме цей статус сприяє спрощенню та пришвидшенню пов'язаних із міжнародною торгівлею бізнес-процесів.

ЩО ТАКЕ ТА КОМУ ПОТРІБЕН СТАТУС АЕО?

Простими словами, АЕО – це статус, який надається Державною митною службою підприємству-учаснику міжнародного ланцюгу поставок, та який засвідчує довіру до такого підприємства дозволяючи йому проходити митні процедури значно швидше, простіше та із суттєвим скороченням витрат, пов'язаних із переміщенням вантажів через кордони.

Отримати статус АЕО в Україні може будь-яке підприємство-резидент, яке є учасником міжнародного ланцюга постачання товарів (виробник, експортер, імпортер, митний представник, перевізник, експедитор, утримувач складу) та відповідає необхідним критеріям.

Як показує практика, найбільший інтерес до отримання статусу АЕО проявляють представники великих міжнародних груп компаній. Як правило, це необхідно для налагодження ефективної взаємодії між пов'язаними компаніями з різних країн, а також

пояснюється наявністю аналогічного статусу АЕО в іноземних представників групи.

Окрім того, тенденції реєстрації АЕО в Україні за останні роки свідчать про зростання зацікавленості серед національних виробників (експортерів) товарів різних сегментів, дистриб'юторів та посередників, для яких статус АЕО необхідний для оптимізації процесу експорту/імпорту товарів. Особливо актуальним отримання статусу АЕО є також для компаній, що займаються логістичними послугами чи міжнародними перевезеннями.

ЯКІ ВИГОДИ ДАЄ СТАТУС АЕО?

Суть авторизації АЕО полягає в наданні підприємству переваг та спрощень при проходженні митних процедур.

Митний кодекс України визначає два типи АЕО: (i) Про надання права на застосування спрощень (АЕО-С) та (ii) Про підтвердження безпеки та надійності (АЕО-Б), які відрізняються насамперед обсягом наданих переваг. Так, переваги, які надаються разом з авторизацією АЕО, включають:

- Виконання митних формальностей в першочерговому порядку (для АЕО-С та АЕО-Б). Це перевага, яка дозволяє у разі одночасного надходження на митний пост кількох декларацій підприємствам зі статусом АЕО пріоритетно пройти процедуру митного оформлення. Наявність переважного права перетину кордону може стати вирішальною у прискоренні проходження митних формальностей, особливо за умов будь-яких форс-мажорів чи інших ситуацій на митних постах.

- Зменшення автоматизованою системою управління ризиками форм та обсягів митного контролю (для АЕО-С та АЕО-Б). Перевага стосується переважно зменшення заходів контролю щодо визначення митної вартості, правильності класифікації товару за кодом УКТ ЗЕД, а також дотримання заходів нетарифного регулювання. Так, надаючи авторизацію АЕО певному підприємству, митний орган уже перевірів, який порядок визначення митної вартості, класифікації та дотримання заходів запроваджений на підприємстві АЕО, а отже немає необхідності в такому ж ретельному та тривалому процесі перевірки та контролю, як щодо звичайних підприємств.

■ Використання спеціально визначеної смуги руху в пункті пропуску (для АЕО-С та АЕО-Б). Іноземний досвід АЕО демонструє, що саме використання спеціальної смуги руху є одним з найбільших стимулів для бізнесу отримувати статус АЕО. Разом з тим, наразі в Україні технічно не облаштована жодна спеціально визначена смуга для АЕО.

Водночас, для українських АЕО є перспектива використання іноземних спеціальних смуг руху в пунктах пропуску через кордони іноземних держав. Така можливість з'явиться у підприємств з моменту укладення Україною міждержавних угод про взаємне визнання статусу АЕО із іншими державами. Так, на рівні ЄС та українського законодавства передбачено, що фактично підприємство отримує авторизацію лише один раз, проте може користуватися перевагами та спрощеннями в багатьох державах світу.

■ Використання національного логотипа АЕО (для АЕО-С та АЕО-Б). Як зазначено вище, статус АЕО – це своєрідний сертифікат якості компанії та довіри до неї з боку митних органів. Використання національного логотипа АЕО на транспортних засобах, які здійснюють перевезення, або ж на власних документах, може сприяти підвищенню авторитету, а також допомагати в пошуку та налагодженню відносин АЕО із діловими партнерами та будь-якими державними органами.

■ Повідомлення про те, що певні товари і транспортні засоби обрано для проведення митного огляду в пункті пропуску до моменту їх переміщення через митний кордон України (лише для компаній зі статусом АЕО-Б).

Окрім зазначених вище переваг, наявність у підприємства авторизації АЕО суттєво сприяє в процесі отримання авторизацій на застосування спрощень, передбачених Митним кодексом України та Конвенцією про процедуру спільного транзиту, а саме:

■ Загальна гарантія. Це спрощення дає можливість підприємству застосувати загальне забезпечення сплати митних платежів за кількома операціями одночасно. Таке спрощення є особливо актуальним, з урахуванням того, що з 01.02.2023 року перелік винятків щодо товарів, переміщення яких може здійснюватися без надання митним органам забезпечення сплати митних платежів, суттєво зменшився. Окрім того, у разі відповідності підприємства окремим умовам та критеріям, підприємство може отримати авторизацію на зменшення базової суми гарантії на 50 % та/або на 70 %, отримавши окремі авторизації на відповідні спрощення.

■ Звільнення від гарантії. Це спрощення, яке надає підприємству право використання визначеної базової суми звільнення від гарантії, але з фактичним звільненням від забезпечення базової суми гарантією, виданою гарантом.

■ Самостійне накладання пломб спеціального типу. Це спрощення дозволяє заощадити час та кошти, які могли б бути витрачені на заїзд на митний пост для накладення забезпечення митними органами. Тип пломб (пломба з високою гарантією безпеки, пломба з гарантією безпеки або індикативна пломба) обирається підприємством з урахуванням зовнішніх факторів, що впливають на пломбу протягом всього часу її застосування, а також вимог перевізників відповідних видів транспорту.

■ Процедура спрощеного декларування. Спрощене декларування передбачає зменшений обсяг відомостей, що вносяться до декларації та перелік документів, що додаються до неї. Саме оформлення та випуск товару при застосуванні цього спрощення відбувається протягом 15 хвилин. У той же час, із періодичністю двічі на місяць (а у разі використання спрощення понад 1 рік – один раз на місяць), декларант повинен подати на митницю додаткову декларацію, за якою відбувається сплата усіх платежів.

■ Процедура випуску за місцезнаходженням. Зазначене спрощення дозволяє доставляти вантаж безпосередньо на об'єкт підприємства (будівлю, споруду, відкритий чи закритий майданчик тощо), визначений в авторизації.

Починаючи з 01.10.2022 року авторизація АЕО вже не є обов'язковою умовою для отримання авторизації на вищезгадані спрощення. Водночас, процедура отримання авторизації, а також критерії відповідності, необхідні для авторизації АЕО та для вищеперелічених спрощень, є аналогічними. Таким чином, якщо підприємство має авторизацію АЕО, воно вважається таким, що підтвердило свою відповідність критеріям, встановленим для відповідного типу авторизації, а отже процедура авторизації суттєво спрощується.

ЯК ОТРИМАТИ СТАТУС АЕО?

Однією з причин, яка, вочевидь, зумовлює недостатню популярність статусу АЕО в Україні, є суворість вимог та відносна складність процедури отримання статусу АЕО.

**Deutsch-Ukrainische
Industrie- und Handelskammer**
Німецько-Українська
промислово-торговельна палата

Щоб отримати статус АЕО, підприємство повинно успішно пройти наступні етапи:

- Попередній розгляд заяви (триває до 30 днів, передбачає перевірку Заяви та доданих до неї документів).
- Оцінка відповідності (триває до 120 днів, із можливістю продовження, передбачає перевірку дотримання підприємством критеріїв відповідності на підставі Анкети самооцінки).
- Прийняття рішення про надання/відмову у наданні статусу АЕО (може бути оскаржене в порядку, визначеному в самому рішенні).

Для багатьох українських підприємств перешкодою в отриманні статусу АЕО є саме суворість критеріїв відповідності, якими є:

- Дотримання вимог митного та податкового законодавства України, а також відсутність фактів притягнення до кримінальної відповідальності (для АЕО-С та АЕО-Б). Підприємство відповідає цьому критерію, якщо щодо його посадових осіб, кінцевих бенефіціарних власників, власників істотної участі та інших осіб, перелік яких визначено в Митному кодексі України, відсутня непогашена або не знята судимість за вчинення окремих кримінальних правопорушень, а також відсутні протягом 3 років факти систематичних та/або серйозних порушень митних правил.
- Належна система ведення бухгалтерського обліку, комерційної та транспортної документації (для АЕО-С та АЕО-Б). Для дотримання зазначеного критерію підприємство має підтвердити відповідність найвищим стандартам щодо організаційно-штатної структури, процедури прийняття і виконання управлінських рішень, ведення комерційної та транспортної документації, вжиття заходів для забезпечення контролю всіх операцій та бізнес-процесів та системи попередження порушень та несанкціонованих дій підприємства тощо.
- Стійкий фінансовий стан (для АЕО-С та АЕО-Б). Критерій стосується насамперед відсутності у підприємства податкового боргу, а також відповідності розрахункових показників підприємства коефіцієнтам платоспроможності та ліквідності. При цьому, на період воєнного стану та протягом 1 року з дня його припинення

використовуються особливі нормативні значення, які є значно лояльнішими та, як показує практика, доступними для українського бізнесу.

- Забезпечення практичних стандартів компетенції або професійної кваліфікації відповідальної посадової особи підприємства (лише для АЕО-С). Дотримання цього критерію передбачає, зокрема, підтвердження наявності у підприємства досвіду діяльності в межах міжнародного ланцюга постачання протягом останніх 3 років, а також працівника, відповідального за митні питання із відповідним досвідом за напрямом здійснення митних формальностей.
- Дотримання стандартів безпеки та надійності (лише для АЕО-Б). Підприємство має підтвердити, що ним запроваджено всі необхідні процедури для унеможливлення несанкціонованого доступу та забезпечення контролю безпечного доступу до власних об'єктів, а також щодо перевірки контрагентів, наймання кваліфікованих працівників, відповідальних за безпеку тощо. Дотримання цього критерію може підтверджуватися, у тому числі, міжнародним сертифікатом про дотримання стандартів безпеки та надійності.

Варто зауважити, що наразі на розгляді Верховної Ради України перебуває законопроект № 10411, яким передбачається впровадження ряду змін, які, у тому числі, стосуватимуться критеріїв оцінки відповідності підприємств для надання авторизації АЕО. Зокрема, планується спростити вимоги щодо фінансових показників підприємств та підтвердження "стійкого фінансового стану", а також змінити підхід до оцінки системи бухгалтерського обліку підприємства. Вбачається, що прийняття зазначених змін має стати додатковим фактором заохочення бізнесу до проходження процедури та реєстрації АЕО.

Підсумовуючи зазначимо, що спрощені вимоги для отримання статусу АЕО на період воєнного стану наразі дозволяють значній кількості суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в Україні реально отримати статус АЕО – і ми активно закликаємо підприємства скористатись цим вікном можливостей. Значення статус АЕО буде лише підвищуватись, як і зростатимуть можливості для реального використання переваг та спрощень на практиці. Статус АЕО з часом може стати однією з вирішальних конкурентних переваг в міжнародній торгівлі.

НІКІТА ЛАРІОНОВ
Радник ARZINGER,
адвокат

ІРИНА РОКІЩУК
Молодший юрист
ARZINGER

